

קרימינולוגיה ואכיפת החוק

ראש המגמה: ד"ר רונית חיימוב אילי

ronitha@beitberl.ac.il

המגמה לקרימינולוגיה ואכיפת החוק מציעה לסטודנטים תכנית לימודים מגוונת מעניינת ועדכנית. אצלנו תלמדו את קורסי הליבה בתחום כמו במחלקות אחרות בארץ ובעולם. בהמשך, קורסים מתקדמים יחשפו בפניכם את העולם המרתק של הקרימינולוגיה, הקשרים היישומיים שלה, ואת הדיאלוג שבין עולם הסטייה והעבריינות ובין תחומי דעת אחרים. מדי שנה לומדים במגמה למעלה מ-1000 סטודנטים ומלמדים בה מעל 30 מרצים מתחומי ידע שונים. ייחודיות המגמה היא שילוב של מרצים האמונים על מחקר אקדמי, עם מרצים בעלי ניסיון מקצועי בארגונים ממשלתיים ביטחוניים ואזרחיים.

תכנית הלימודים מתאימה לסטודנטים המגיעים מארגוני אכיפת החוק ושירות המדינה, יחד עם סטודנטים המעוניינים ללמוד לתואר אקדמי בקמפוס איכותי ולשלב לימודים וקריירה.

יעדי המגמה הם להקנות ללומדים ידע תיאורטי מעמיק בקרימינולוגיה ובדיסציפלינות קרובות. להקנות כלים ויכולת להבין ולנתח גורמי עבריינות וסטייה חברתית, להבין את דרכי התמודדות של מערכות אכיפת החוק, המשפט והחינוך בתופעת העבריינות וסוגיה. הלומדים במגמה יפתחו יכולת ניתוח וחשיבה ביקורתית שתייע להם בהמשך במקומות העבודה ובהמשך לימודיהם האקדמיים.

קורסי חובה

קרימינולוגיה: מחקר ותיאוריה

למה אנשים בוחרים להיות עבריינים? האם הם בוחרים או נולדים להיות עבריינים? בקורס זה ננסה לענות על שאלות אלו ואחרות וננסה להבין את מקורותיה החברתיים, פסיכולוגיים וביולוגיים של ההתנהגות העבריינית.

עבריינות נוער

האם "לפשע נולד"? האם יש קשר בין מצוקה חברתית לעבריינות? האם קריירה עבריינית מתחילה בגיל ההתבגרות?

בקורס זה נעסוק בזיהוי תהליכים המובילים לעבריינות וסטייה בקרב ילדים ונוער, ובדרכי התמודדות וטיפול בעבריינות נוער בישראל ובעולם המערבי. נבחן את עבריינות הנוער מזווית חינוכית, טיפולית וחוקית, ונכיר גורמי אכיפה, מניעה, שיפוט, ענישה, ושיקום של עבריינים צעירים במדינת ישראל.

תורת הענישה

למה מענישים? האם ענישה מרתיעה? האם יש אלטרנטיבות יעילות לבית סוהר?

הקורס עוסק בסוגיית הענישה על היבטיה הפילוסופיים, החברתיים, המוסריים, הדתיים והפסיכולוגיים. נסקור שיטות ענישה, התפתחות היסטורית של בתי הסוהר ונדון בדילמות בקשורות בסוגיית הענישה.

דיני עונשין

מהי עבירה פלילית? מהם הסייגים לאחריות הפלילית? בקורס נעסוק בחוק העונשין וביסודות האחריות הפלילית. נתייחס לרכיבי העבירה, המעשה האסור, המחשבה הפלילית וחריגיה, הרחבת האחריות הפלילית, כשירות בפליליים וסייגים לאחריות פלילית. נתמקד בסיווג עבירות פליליות בדיני עונשין כגון: עבירות נגד הגוף, עבירות נגד הרכוש, עבירות סמים, עבירות נגד המשטר ועבירות נגד המוסר.

המשפחה כגורם חוסן וסיכון לעבריינות אלימות

מהם גורמי חוסן? מהם הגורמים לאלימות בתוך המשפחה? בקורס זה נבחן את הגורמים המשפחתיים להתפתחות התנהגויות פתולוגיות ועברייניות. נכיר את הגישה המערכתית להבנת תפקוד המשפחה, ונעמוד על סגנונות תפקוד משפחה בריאים ופתולוגיים. המשפחה הינה המוסד החברתי היציב ביותר לאורך ההיסטוריה ולמרות השינויים הרבים שחלו בה בעשרות השנים האחרונות עדיין מהווה גורם משמעותי בהתפתחות הילד ובניבוי הסתגלות חברתית ועבריינות.

התמכרויות

"פעם מכור תמיד מכור?" האם אפשר להיגמל? האם התמכרות לסמים היא כמו התמכרות לאינטרנט? בקורס זה נתייחס לשימוש בחומרים פסיכואקטיביים שונים והשלכותיהם על הפרט וסביבתו, כמו גם למדיניות, לפיקוח, לאכיפה ולמשפט כלפי סמים מסוכנים. נדון בהיבטים החברתיים של התופעה ונציג גישות טיפוליות מקובלות.

עבירות מין ועברייניהן

מהי סטייה מינית ומהי עבירת מין? מהי פדופיליה? בקורס נעסוק בבעיות נבחרות בסטיות ועבירות מין: דפוסים, סוגי עבריינים וקרבתות, מדיניות התערבות וחקיקה, טיפול וענישה. כמו כן, נציג תנועות חברתיות הקשורות להעלאת המודעות לגבי קורבנות ילדים ונשים, ובבעיות חוק ומוסר בנושאים כגון: זנות, פורנוגרפיה והומוסקסואליות.

ליקויים נפשיים עבריינות ומה שביניהם

"מהן מחלות נפש? מה ההבדל בין אלימות ותוקפנות? איך קובעים מסוכנות? בקורס נכיר נבחן גישות שונות להבנת האבנורמליות האנושית, נבחן את הקשר בין שבין מצבים פתולוגיים ובין פשיעה על צורותיה השונות. נתייחס להשלכות ההתנהגותיות ולפוטנציאל האלימות הטמון במצבים נפשיים שונים, לרכי

האבחון, המניעה וההתמודדות. נתעמק בקריטריונים להערכת מסוכנות ונבחן את סוגיית האחריות הפלילית ואת משמעות הענישה של הלוקים בנפשם ובשיכלם.

ויקטימולוגיה

מהו קורבן? האם כל נפגע עבירה הוא קורבן? מהי ויקטימולוגיה חיובית? קורס זה יעסוק בהתפתחות הוויקטימולוגיה, בשאלת ההגדרה "מיהו הקורבן?" ובסוגיות במחקר הוויקטימולוגי. נבחן מאפיינים ייחודיים של קורבנות ספציפית: קורבנות מינית, קורבנות אלימות, התעללות במשפחה. נתייחס להשלכות של הקורבנות על הפרט תוך הבחנה בין מעגלי הפגיעה השונים: קורבנות ישירים, משפחה ונותני סיוע. וכן נעסוק בדעות קדומות והיחס השלילי של החברה לקורבנות העבירות השונות.

קורסים מתקדמים (רשימה חלקית)

עלייה, הגירה ועבריינות

הקורס יעסוק בהקשר הרחב של הסתגלות מהגרים ועולים, על ההיבטים הפסיכולוגיים, המשפחתיים, והחברתיים. בקורס יינתן דגש על הקשר הקיים בין הגירה לבין תופעות של עבריינות וסטייה חברתית, כגון שימוש בחומרים פסיכו-אקטיביים, עבריינות נוער, אלימות וכדומה.

הפרעת קשב וריכוז, עבריינות, התנהגויות בסיכון ומה שביניהן

בשנים האחרונות מחקרים רבים מצביעים על הפרעת קשב וריכוז כגורם סיכון דומיננטי לדפוסי התנהגות עבריינית והתנהגויות בסיכון. במסגרת הקורס יינתן הסבר על היבטיה השונים של הפרעת הקשב והריכוז כמכלול של היבטים הקשורים בחוסר שליטה על דחפים והתנהגות, ליקויים המתבטאים בקשיים בהפעלת עכבות, בשליטה בדחפים ובריסון התנהגות. בהקשר זה יידונו מושגים של ויסות רגשי וניהול עצמי כחלק מהתפקודים הניהוליים אשר בלקותם תורמים להתנהגות עבריינית.

עבריינות נשים

מעורבות של נשים בעולם העבריינות והפשע, הן כנפגעות והן כפוגעות, מקבלת יותר ויותר הכרה כתופעה חברתית מורכבת. במהלך הקורס נדון בגישות תיאורטיות שמקדמות הבנה של התופעה, נבין מהן הסיבות האישיות והחברתיות למעורבות נשים במעשי עבריינות ומהן ההשלכות החברתיות של התופעה, ונלמד על דרכי התערבות וטיפול ייחודיות לנשים.

היבטים פתולוגים באהבה

הקורס יעסוק בהיבטים בריאים ופתולוגים באהבה. בקורס תלמדנה התנהגויות עברייניות הקשורות באהבה, וכן הפרעות נפשיות הקשורות באהבה והקשרן לעבריינות ולאלימות. ידונו עבירות כגון סטוקינג ורצח בנות זוג, וכן הפרעות

שוונות בינהן אהבה אובססיבית, קנאה פתולוגית, אהבה אובססיבית ביחסים (RDCO), ארוטומניה, אבל פתולוגי ואהבה כהתמכרות. לבסוף תוצגנה הבחנות אפשריות בין אהבה בריאה לאהבה פתולוגית.

צדק מאחה

צדק מאחה הינו הליך המבוסס על הבנה ייחודית של המעשה הפלילי והשלכותיו על הפוגע, הנפגע והקהילה הסובבת אותם. זוהי פרקטיקה המהווה חלופה נוספת להליך הפלילי וליישוב הסכסוך בין הצדדים. לפיכך, הקורס יציג את תהליך יישוב הסכסוכים כפי שמתנהל בתוך מערכת המשפט ומחוצה לה, בדגש על ההליך הפלילי אל מול צדק מאחה. נדון באילו מקרים עדיפה הדרך הקונבנציונלית של יישוב הסכסוך בין כתלי בית המשפט, שתוצאותיה הן בעיקר ענישה ובאילו עדיף לפנות לצדק מאחה. נבחן את יישום החלופות של ההליך הפלילי ושל צדק מאחה הלכה למעשה באוכלוסיות יעד שונות.

מבוא למשטרה ושיטור

מי זה "בובי"? מה זה שיטור קהילתי? מהם "חלונות שבורים"? בקורס מעניין ומרחיב אופקים נקנה מונחי יסוד משטרתיים בארץ ובעולם בגישה ביקורתית; נקיים דיון בסוגיות מרכזיות בהיבט הפילוסופי, ההיסטורי, והמעשי בתחום המשטרה והשיטור ונציג סקירה כללית של המשטרה, תפקידיה וארגונה בדגש על הטיפול בסוגיית המיעוטים בישראל.

פשיעה בישראל

מה הקשר בין גלובליזציה ופשיעה בישראל? מהם הגורמים המשפיעים על רמת הפשיעה? הקורס יעסוק בפשיעה בישראל לסוגיה השונים: סמים, אלימות, רכוש, עבריינות נוער, כת השטן, הימורים, זנות, סחר בבני אדם, ארגוני פשיעה ועוד. הקורס יבחן פרופילים מאפיינים של עבריינים מסוגים שונים וידון בהשפעות של הפשיעה על החוסן הלאומי של מדינת ישראל. נשים דגש על מקרים אקטואליים ונדון בדרכי התמודדות עכשוויות בפשיעה בישראל.

מאבק באלימות התעללות והתעמרות בזקנים

תקציר הקורס - הקורס עוסק בתופעת האלימות כנגד זקנים, ההתעמרות בזקנים בגרעין המשפחתי וההתעללות ברמת גופים ציבוריים וממשלתיים-הגדרת התופעה, שורשים וסיבות לתופעה ודרכי זיהוי תוקפים פוטנציאליים וזקנים הנמצאים תחת איום ועלולים להיות למטרה. הקורס מציע פתרונות לתופעות ומודלים יישומיים למאבק כנגד התופעות המכוערות הללו בבחינת מימוש הלכה למעשה של המנטרה "אח תשליכני לעת זקנה" ומימוש חזון עתידי שזקנינו לא יהיו לשקי אגרוף".